

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

„ZECE MAIU“

«Zece Maiu» e același, dar el se schimbă neconținut. Înfațișarea se repetă din an în an, dar înțelesul, însemnătatea, serioșitatea serbării naționale tot crește. Și în felul cum ea e privită, și în duioșia privirilor ce urmăresc puterea țerii ce se desfășură scinteietoare supt soarele de primăvară, și în respectul pentru persoana regală, și în căldura ce se aprinde în inimile tuturoră cînd steaguri trec după steaguri — căldură ce nu se cheltuiește, după firea aleasă a Romînului, scump la vorbă, în zgomotoase strigăte de «Traiască» sau în «urale» căzăcești, — în toate acestea se vedește o innaintare în cultura inimii, în purificarea sufletului, în simțul solidarității naționale. Această schimbare trebuie recunoscută și salutată ca unul din multele semne ale unui viitor măi bun.

*

De foarte departe, din trecutul de flori de April al copilăriei aud coruri naive și stingace care vestesc unui mare oraș năpădit de străini neatîrnarea Țerii. Copiii mici și măi mari străbat strădele și cîntă: e o colindă nouă, nu la pragul vre-unui nou an, ci la pragul unei vremi nouă. În aceste cîntece se spune că ostașii României au invins și că ei și-au învrednicit pămîntul de a fi liber. Din cutare cerdac privește și ascultă, ușurat în nenorocirea lui, un rănit cu mina legată săi sprijinit în cîrji: supt chipiul lui glorios, ochii aprinși de amintiri, sclipitori de mîndrie spun și ei că da, cu adevărat România nu măi are stăpîn; cu siguranța aceasta a căzut el în ziua cea mare pe roșia pajiște a cîmpului de război. România a înviat, spun copiii, răspîndind în aerul de Maiu mireazma glasurilor lor dulci. Cu adevărat a înviat, răspunde cine poate și măi bine aceasta, — rănitul.

Era încă ieri vremea bună și caldă, cînd în palate, în case și în căsuțe se sorbiau ziarele pline de știri răsunătoare și împodobite cu chipurile celor ce plătiseră cu viața soarta norocoasă a luptelor. Ochii în care

mîndria scinteia printre lacrimi urmăriau ostaşii cu opinci şi căciulă, cari plecau, pilcuri-pilcuri, la drum lung şi greu, cu faţa adinc serioasă, întipărită de evlavie pe care o auz credincioşii cari calcă pe lespezile pridvorului unei biserici. Mînilor harnice făceau, ziua şi seara, scamă albă, moale pentru trupurile tinere spîrcuite de săbii şi străbătute de gloanţe. «Zece Maiu» fusese întâiu în toate inimile, şi de aceea el e aşa de bine primit cînd se desfăşoară sărăcăcios şi nedeprens pe stradele prafoase ale oraşului cucerit de Evreime.

*

Peste cîtiva ani însă, iată alt «Zece Maiu». Popoarele cu cultura încă nedesăvîrşită pot să aibă frumoase avînturi în clipele mari, dar a prăznuirii după cuviinţă simbolele, a-şi aminti cu recunoştinţă de jertfele, aşa de adevărate şi de dureroase, care s'au adus, a privi în viitor prin conştiinţa luminătoare a prezentului, — această înaltă însuşire o dă numai cultura îndeplinită în chip armonic şi răspîndită asupra tuturor. Decî, în curînd, «luptele politice», adică hărţuirile sălbatece între cîteva mii de oameni lacomi de cînstă, lacomi de putere şi lacomi de bani, sforăiturile dramatice din parlament, intrigile turco-greceşti din culise, zbieretele de aramă ale ziarelor de scandal, de minciuni şi ofense, frămîntările alegerilor, auz stăpînit luarea aminte a tuturor. Eroi nu mai erau cei ce întovărăşiseră la asalt pe purtătorii steagului tricolor, nu, ci cutare gură-mare din Cameră sau cutare gură-spurcată din redacţii. Serbarea naţională trecuse în sama oficialilor, cari aveau datoria să o facă şi pe aceasta: ei se îmbrăcau în fracuri, puneau clacurile în cap, se înzorzonau cu decoraţiunile ce răsplăteau servicii necunoscute. Regele era socotit că vine după program; înaintea lui treceau după program trupele. Mulţimea din mahalale se revărsa la centru şi dădea lupte cu gardişti, cari se imbrînceau mitocăneşte cu mitocanii. Lumea aleasă: politicianii în opoziţie, intelectualii (vă rog!), spiritele fără prejudecăţi (şi fără materia cenuşie în care, pe lîngă alte lucruri ale minţii, se înrădăcinează prejudecăţile), sfetnicii desinteresaţi ai publicului, toţi radicalii, socialiştii, anarhiştii, înaintaştii, blasaştii şi, într'un cuvînt, toţi snobii, toţi *infumuraştii*, toţi puturoşii, toată leota de oameni mari neînţeleşi, — stăteau de departe şi zimbiau. «Ce guvern, ce oaste»: «de ce nu s'ar lăsa bietele fiinţi chinuite în casarmă la plugul, la turma şi la căruţa lor», suspinau visătorii, — snobi şi ei pînă peste urechi! Iar alături cu Bulgarii rahagii, cari-şi strigau marfa cu acele cuvinte de «rahat cu apă rece», care auz inspirat pe atîţia bărbăţi duhlii, vînzătorii de gazete răspîndiau foaia «Adevărul», în nu-

măr încadrat cu negru și cuprinzînd articole și ilustrații, care ar fi dus ori-unde aiurea pe autorii lor — cu cea mai mare dreptate — la ștreang sau la pușcărie !

*

Alt «Zece Maiü», acum cîteva zile. Încă de la ceasul hotărit, toată lumea aproape e în tribune; biletele s'aü împărțit rău, dar în îmbrăcăminte, în atitudine, se vede măsură și cuviință. Vorbește tare numai cîte un neobișnuit al serbării sau cîte un original: e destulă tăcere ca să se audă scrișcatul roatelor pe nisip. Între asistenți se văd oameni politici cari nu sînt la putere și cari nu se uită pentru aceasta chiorș la tribuna din față, a oficialilor: ei înțeleg că «Zece Maiü» nu e pentru cutare miniștri sau pentru cutare partid, ci pentru tot ce am săvîrșit noi în silinți lungi de veacuri, pentru tot ceia ce am cîștigat, pentru tot ceia ce dorim și așteptăm.

Vin trăsurile diplomaților: tricornuri cu pene albe, fracuri bătute cu aur, șiruri de decorații, săbiuțe la coapse; în tribuna oficială încep presintări, conciliabule, șoapte și gesturi. Departe, tunurile sună. Alt șirag de trăsuri; vin miniștrii, cu pieptul străbătut de cordoanele roșii. Un semnal; jandarmii mătură hotărit și răpede lumea care a străbătut fără bilete. Supt soarele voios bulevardul rămîne liber.

Trăsura strălucitoare a Curții, cu vizitiu în roșu, cu lacheii în aur, aduce familia regală. Tăcerea și atenția în public e desăvîrșită. Iată Regina, cu părul alb, cu zîmbetul alb, cu lunga haină albă; principesa Maria, care pare însăși zîna acestei luni a lui Maiü, de lumină, de albastru și de trandafir, principele Carol, grav-grav ca un militar și ca un moștenitor de Coroană, ce știe că a îndeplinit vrista de zece ani, principesa Elisabeta, care nu cedează în demnitate fratelui ei, pe cînd mica principesă Maria, zburdalnică și veselă ca o păsăruică din acele ce o privesc de pe statuia lui Ioan Heliade Rădulescu, amînă hotărit pentru mai tîrziu toate grijile reprezentației.

O mișcare. Regele a sosit. Stăpînind puternic frumosul cal arab, el se așează lingă bronzul Împortașului său Mihaï-Vodă. Chipiul cu surguciü alb stăpînește lingă sumeața căciulă. O lumină paré că se aprinde în strașnicii ochi ai strămoșului de sus: ai zice că înțelege, că recunoaște și e mîndru; paloșul paré că zvicnește în mina încheștată.

Regele, avînd îndată lingă el pe Principele Ferdinand, în haina de general al roșiorilor, primește defilarea.

În tactul energic al musicilor ce nu se văd, trec vinătorii grăbiți,

într'un filfiut de pene negre pe pălăriuțele rotunde, asprii, severii dorobanți în albastru-negru, cu căciula de oaie neagră; trec tunurile, obuzurile, într'o zguduitură amenințătoare a metalului greoiu, pe cînd trimbițele sună un marș legănat; trec roșiorii de foc purtînd stegulețile în mîină, și sumbrii călărași, în sunetul goarnelor vioaie. A trecut un ceas și jumătate de cînd armele scînteie la soare, în revărsarea lor neconținută. Jandarmii călări trec în sclipirea de fulger a coifurilor, — și închid defilarea.

În pasul, în față celor ce se întorc acasă vezi ca o impresie religioasă; pare că vin de la biserică saă, mai bine, pare că acei ostași pe care i-aă văzut, aă luptat și aă învins în numele Romăniei.

Și astfel serbarea națională se înalță, se purifică, se îmbogățește an de an. Poate că mîne chiar se va crede că însemnătatea ei a ajuns așa de covârșitoare, încît zăgazul de oficialitate se va rupe cu totul, și într'o largă cimpie deschisă Regele Romăniei își va chema poporul întreg pentru ca să-i arăte cu mindrie și iubire oastea, care asigură și făgăduiește.

N. IORGA.

S E A R A

În manta-i de purpură
Amurgul solemn ne-a cuprins;
Mesteacănii filfie;
De stele seninul e 'ncins.

Și luna zărindu-ne
Sub arcuri de crengi argintii,
Ne spune poveștile-i;
Noi ridem, sburdalnici copii.

Din ochi dojenindu-ne,
Luceafărul tremură 'n zări;
Iar liniștea picură
Mister din văzduh pe cărări.

ZOE G. FRASIN.

DOUA SUFLETE

Eram oaspe în Covaci mai bine de o săptămână. Însetat de liniștea cuminte a satului în care am văzut lumina, nu mă înduram să mă depărtez nicăieri...

Căsuța mică de țară, livedea cu tovarășii ei cîntăreți, lacul cu unda curată și umbrită depletoas ale sălcii..., mă ademenea, mă fermeca iarăși..

Într'una din zile rătăciam cu surioara prin ceriul tot în floare... Ea era veselă și guralivă ca privighetoarea în primă-vară...

'Ș'încegea mijlocul subțirel în colan de flori alese, iar pe cap se ruga frumos să-î pun cununile ce le'mpleteam eu din miroitoare sulfină și simziană... O dulce amintire din copilărie... Atunci eram trei... Acum lipsește numai Mircea, prietenul nostru...

Ne trecuse prin minte același gând, se vede...

Cînd era să 'ntreb de tovarășul copilăriei noastre, surioara îmi luă înaintea.

— Mircea nu ți-a scris de mult?

— De cînd am venit în țară, n'am mai avut nici o veste de la el.

— Va să zică tu nu știi că ni-î vecin în Bujor?

— Cum se poate... Ți-a spus cine-va?..

— A fost în primă-vară pe la noi. Spunea că se așează definitiv aci la moșie.

Ne-a fâgăduit c'o să ne mai viziteze și că ție o să-ți scrie; dar se vede că nu s'a lecuit, căci a uitat și de una și de alta...

— Ce, era bolnav?..

— Da, ca toți tinerii,.. artiști.

— Și mie să nu-mi scrie!

— A, nu te îngriji... E o boală de inimă.

— Ți-a spus el?

— Ași, se putea?.. Lucrul acesta nu se spune, prietenelor mai ales.

— Înțeleg... Voi fetele așa sunteți.

Bănuți cite'n lună și'n soare...

— Dovadă de temeinicia bănuielii, e faptul că ne-a uitat pe toți... Ca să te'ncredințezi, du-te pe la el...

— Uite chiar mîni o să-î fac surprisa. Dimineața în cîntatul ciocirleii, de-a mai mare dragul să trec peste dealuri...

— Nu uita însă de-a prinde tot firul povestii, căci am poftă să fac mare haz...

Pină a doua zi mi-a părut un an. Cînd se'nginau zorile, eram pe cărarea ce duce în Buior, la moșia prietenului mieu...

După atîți ani, călcînd iară-și poticuțele mult dragi, întreaga copilărie s'arată aavea...

În cîteva clipe, retrăiui iară-și acele timpuri atît de dragi...

Cînd firul aducerilor aminte se depănase mult, mult de tot, apropiindu-se de tortul fără farmec al proaspetei vieți, mă pomenii pe sprînceana Călugărei. Soarele ridicat pe umerii goi ai dealurilor din preajmă, a deschis mare ochiul lui dătător de viață... Jos pe vale se trezește satul în dimineață, iar sub Călugăra strălucește în bielșug de raze Schitul Brazi.

Ca să nu încunjur, lăsaiu drumul și apucaii pe cărarea ce duce drept la Schit. Scoborișul prin stîncile Călugărei îmi păru mai greu acum de cît altă dată, totuși îl făcui cu plăcere, ademenit de murmurul părăiașului din vale, în ale cărui unde îmi răcorii fața.

Din vad suiiu treptele Monahului și intraii în Schit... Împrejurul bisericuței de piatră e liniște. Numai brazii din dreptul altarului își leagănă cetinea împodobită în boabe de rășină... Sub bolta îmbrățișărilor de ramuri ei, adăpostesc un monument de marmură: Un bătrîn pe patul de moarte și lingă el o fecioară veghiază ingenunchiată.

Doamne, cită durere e'tipărită în chipul rece al femeii, care par'că veghiază la căpătiul celei mai scumpe ființi din lume. Ce maestru a dat atîta vieață artei și în amintirea cui o fi cioplit?...

Dar în fața monumentului se zărește cine-va. M'apropiui cu sfielă. De pe marginea rece de marmoră se ridică un cap...

Era Mircea....

Scoaserăm cite un strigăt de mirare și alergînd unul spre altul ne îmbrățișarăm. Cînd ne-am revenit, eram amîndoi cu lacrimile'n ochi.

Nu știam acum ce să-l întreb și cum să încep. Nu-l văzusem de ani întregi, dar prea era schimbat.

Tot el întrerupse tăcerea, întrebîndu-mă de sănătate și de timpul sosirei mele în Covaci.

I-am răspuns multe, însă tot nu m'apropiui cu vorba despre cei ascunși în monumentul unde era ingenunchiat.

Văzînd încurcătura în care mă găsiam, se întoarse spre chipurile de marmoră:

— Cum ți se par, dragă prietene?..

— O capo-doperă, iubite Mircea; mă interesează însă un lucru: cine-i maestrul și în amintirea cui sînt lucrate.

— Veî afla în curînd și una și alta.

Să mergem spre casă și pe drum îi voi istorisi tot.

După cum vei fi auzit poate, m'am întors din străinătate încă de astă toamnă. Sătul de viața sgomotoasă a orașelor mari, hotărîiū să mă așez aici la moșie, unde în liniștea aceasta curată, să-m închin viața artei, care m'a fermecat atît de mult. Prin postul Crăciunului îmi instalasem acum atelierul, împodobindu-l cu de toate, ca la orî-ce mare sculptor, dar nu începusem nimic nou să lucrez. Aveam ceva mărunțișuri neisprăvite și lucram la ele așa pe 'ndelete, în așteptarea unui subiect mai fericit. La dreptul vorbind, mă mai recream.

Dacă îți amintești, iarna trecută a fost la început cu multă zăpadă și poleiū. Printre zilele de lucru îmi plăcea să mă duc și după vînat. Umblam greu prin nămețiū prea mari, dar mă simțiam bine, întărit.

Cu cite-va săptămîni înnaintea Crăciunului, gîndiū c'ar fi bine să adun ceva vînat. Știam că fac mare plăcere mamei, care păzise postul cu sfințenie.

Într'una din diminețele senine, moș Cirjă pușcașul s'abātu pe la mine. Așa ne fusese vorba. În guduratul și chelălăitul cînilor dornici de goană, eșirăm în piscul Poterașului.

Negura, ridicată de pe dealurile noastre, lunecă pe văi în depărtări, minată de aripi de crîvăt. În urma piclei care stăruise mult prin părțile noastre, rămăsese promoroacă din belșug. Totul era îmbrăcat în albul strălucitor, care-ți lua ochii în frîngerea razelor de soare...

Pădurea, o mare de spumă sclipitoare, ale cărei uriașe valuri se ridică și coboară, după unda dealurilor ce-o poartă în spate.

Toate buruienele moarte și înnegrite de ger se 'mbrăcase acum în haină de argint, purtînd pe frunți cununii de diamante...

Mergeam așa 'n neștire pe dealuri, luîndu-mă doar după lătratu cînilor....

Moș Cirjă, purtînd mai multă grijă vînatului, se răzlețise de mine și apucase pe sub coastă, după cum își știa rostul breslei.

Rămas singur, intraiū în pădure. La adăpostul bolților cercelate de chiciură, zăpada era mult mai mare și grea de purtat. Scoarța de poleiū nu era așa groasă și picioarele se cufundaū mult. O vreme de vînat în inima codrilor la căprioare și mistreți, iar nu pe la margini după epuri.

Cinii se depărtase mult. Abia le mai auziam bătaia pe văi în sus.

În loc să treacă peste vâlcică, după cum mă așteptam, ei luase în sus spre Birnova. M'apropiasem chiar mult în partea aceia, căci s'auziaū bine ciocăniturile tăetorilor. Un epure scăpat din goana cînilor, s'arată pe malul pârului și-apoi o iea în copci spre pisc.

• Venise de-a gata. Întind pușca și-l ieau la ochiū. Cînd să trag însă, observ că nu departe, tot în bătaia puștii, se distinge un trup de om.

Lăsaiū epurile să-și vadă de drum, cu gînd că poate o da peste moș Cirjă, iar eū mă îndreptaiū spre marginea păriului.

Lîngă tulpina unui călin cu ramurile atîrnate în omăt, stetea o copilă care ciugulea din boabele tufanului.

Într'o mină adunase un buchet de ciucuri roșii de căline, iar cu cealaltă încerca să prindă o rămurică ce atîrna ceva mai sus...

M'apropiasem mult. La scîrțitul zăpezii, ea tresări și mă privi o clipă. Obrajii fragezi se 'mbujorară, iar ochii mari albaștri se plecară în jos.

Un trup de o perfecțiune și-o gingăsie rară. Mîinele ei delicate, formele obrazului și trăsăturile nasului, ar fi ispitit pe cel-mai de samă maestru din lume... Dar ochii, ah ochii, prietene... Un albastru ideal, umbrit de un răpitor tremurat de gene.

Și cînd te-ai gîndi, că această podoabă a făpturii era într'un costum de lucrătoare.

Din toamnă de cînd se începuse iar tăiatul Birnovei, văzusem pe toți lucrătorii ruși, cari veneau la curte după tain, și mai ales la circiumă, unde beau zile întregi cu nevestele și copiii. Pe cît imi amintesc însă, chipul acesta îl vedeam pentru întăia oară...

Ochii aceștia, ar fi fost cu neputință să nu-mi fi atras luarea aminte ori unde i-ași fi zărit...

Și-am stat privind-o așa mult, mult de tot, fără să zic o vorbă. Simțiam că prezența mea o neliniștește și privirile mele lacome o ard..

Mă hotărîsem s'o întreb ceva, cînd numai iată că în capătul cărării ce se ridică din pîrău s'arată chipul unui bătrîn. Aceiași ochi, aceiași față cu trăsături desăvîrșite. Liniștea întipărită pe chipul lui slăbit, albul curat al bărbiei bogate și cumințenia ochilor aproape stinși îi dădeau o aureolă de profet... Era îmbrăcat rusește, iar pe umăr purta un urcior mare cu apă...

Ajunș în sprinceana sușului, întinse mina tremurîndă spre copila care-i ajută să ridice povîrnișul lunecos...

Scăpat de-asupra, se opri. Tovarășa îi luă vasul de pe umărul slăbit și începu urcușul spre bordeie, iar bătrînul răsuffla ușurat.

Înainte de-a purcede pe urma copilei care se depărtase mult, își descoperi capul nins de anî și salută într'o romînească abia înțeleasă.

Mulțumind respectuos, i-am petrecut cu privirea pînă ce s'au pierdut prin desișul codrului.

În ziua aceea n'am vînat nimic. Am-rătăcit numai cită-va vreme prin pădure, și apoi m'am ridicat la bordeie.

Voiam cu ori-ce chip să mă interesez, să aflu ceva despre acel bătrîn și copila ce-l însoția.

Cînd am întrebat pe pădurar, a rămas oarecum mirat că eî nu știu nimic despre acel Rus care stă pe moșia noastră, în Birnova, aproape de doi ani.

Îmi spuse atunci că bătrînul și cu copila care se crede că-i este fică sînt veniți în pădure la tăiatul lemnelor încă din iarna trecută. Ceata de lucrători cu cari venise, în primăvară, aî plecat. Bătrînul acesta însă s'a rugat de pădurar ca să pună cuvînt pe lingă stăpînă să le îngăduie a face vara în bordeiul ce locuiau. Maică-mea, știind că tăiatul pădurii o să mai țină cîte-va ierni, se învoi. Și-aî rămas stînd toată vara aci în inima codrului departe de lume. Nu se scoboraî în sat decît rar de tot. De-ale mincării ce le trebuiau, rugaî pe pădurar să le cumpere. Și-aî trăit așa din economiile ce-aî făcut în timpul lucrului de iarnă.

De altfel viața lor a mirat pe țăraniî cari i-aî cunoscut. Nu ieșiau din bordeiî, pînă nu se încredințau că nu e ochiî de om prin pădure.

Atunci bătrînul s'așeza la o măsuță durată sub bradul din ușa bordeiului și scria toată ziua într'o carte mare, după cum zicea pădurarul, iar copila cetia cărți în altă limbă...

Cu începutul tăierii din anul acesta, aî eșit iar la lucru; — dar nu se amestecară cu Rușii ceilalți, — cari, zic, nici nu pricep limba ce-o vorbește bătrînul.

În timpul ce pădurarul îmi povesti despre viața atît de curioasă a acestor două suflete, trecurăm chiar pe la bordeiul de sub brad, dar nu i-am mai văzut, n'aî mai eșit la lucru.

Tirziî de tot, mă nemi și moș Cîrjă cu care am plecat spre casă. Ne alesesem fiecare cu ceva în ziua aceea. Moșul purta cîtiva epurî în torba-i de vînătoare, iar eî în suflet chipul celor doi pribegî.

* * *

Trecuse o săptămînă. Timpul frumos și povestea celor două suflete mă ispitiau să rătăcesc iar spre Bărnova. Soarele strălucia mîndru pe bolta lui senină. Potop de raze se frîngeau în cuprînsul îmbrăcat în alb, iar codrul dezmoțit scutura chiciura ce-i pleca crengile la pămînt...

Ciocăniturile de topoare încep să s'audă din ce în ce mai bine, în vreme ce căderile șgomotoase ale copacilor doborîți umpleau codrii de groază.

În murmur surd, în clocot prelung innălțau rugî de scăpare.

Trec cu greî peste trupurile doborîte care-și incilcesc crengile în

imbrățișerile morții. Încetul cu încetul însă m'amestec în mulțimea de lucrători, cari fără milă doborău codrul la pământ...

În preajmă bordeiului singuratic, deosebesc destul de bine chipul bătrînului și al copilei. Aă dat jos un copac și-acum, în așteptarea de nouă puteri, se odihnesc pe trunchiul lui. Moșneagul sta nemișcat cu coatele proptite pe genunchi, privind pierdut în depărtări, iar tinăra-i tovarășă își curăța părul bălaiu de chiciura cernută de sus.

Tăietorii, văzîndu-mă în mijlocul lor, lăsară un moment lucrul și veniră să-mi jeluiască despre dragomanul lor. Îmi spuneaă, mă rugău și eu le răspundeam, dar îți mărturisesc, nu știu ce..., căci eu nu vedeam de cit pe cei doi pribegi care-mi devenise așa de dragi...

Dar tăcerea topoarelor și a ferestraelor îi redeșteptă...

Bătrînul se sculă, și-și șterse ochii oftînd. Prinse apoi jögarul, care sună trist în tremurarea mînei slăbite. Tovarășa prinse fierul de cel-alt capăt și lucrul începu.

Trăgeau din răsputeri, dar fierăstrăul rumega încet și spor nu se vedea... O mină era prea crudă, prea plăpîndă și alta cu puterile stinse....

De bună samă că mă văzuse. Ființa mea de față îi stingheria, vedeam bine, dar nu-mi venia să mă depărtez de aceste suflete, pe cari aș fi voit să le mîngăi, să le fiu de-un sprijin cit de mic. Cu gînd de-a schimba citeva vorbe, m'apropiasem mult de ei.

De-o parte a trunchiului stă bătrînul ingenunchiat, iar de ceialaltă copila cu mijlocul frînt, cumpănind fierul ascuțit care curmă încet...

Simțindu-mă aproape, printre gifielile muncii peste puteri, bătrînul șopti ceva fetei, care duse mina repede la buzunarul cojocului.

Paza venise însă prea tîrziu, căci apucasem a găsi ceva din titlul cărții scrisă în franțuzește. Numele autorului : Cropotchin, scris mare, făcu lumină în jurul vieței acestor ființe...

Nu mă înșelasem decî în bănuiala mea. În acești doi lucrători trudiți și neștiuți de nimeni, s'ascundeau două suflete mari, alese....

Acum nu-mi mai imputam stăruința de-a mă apropia de acești oameni...

Voiam să le fiu de ajutor, oferindu-le alte condițiuni de traiü...

Bușteanul retezat pînă dedesubt, se rostogoli pe zăpadă; iar fierăstrăul răsună în vöe, scăpat din minile ostenite.

Bătrînul, răsuffind din greu, salută și se așează pe trunchiul scurtat. Copila însă rămase în picioare.... C'o mină apăra înaintea numelui lui Cropotshin, iar cu cealaltă stăpînea răsufflatul pripit al pieptului tinăr....

La salutul moșneagului răspunsei în franțuzește, rugindu-l tot o dată să-mi dea voie a-i face o întrebare.

Pribegii rămaseră uimiți. Căutară unul la altul și-apoi mă priviră o clipă în față...

Vorba și privirile mele rugătoare li făcură rău...

Ochii copilei se umplu de lacrimi, și ea fugi în bordei. Bătrînul cercă să spue ceva, dar nu putu.

Plecă tremurător capul în jos, spre a-și ascunde ochii în lacrimi.

Am simțit atunci un moment de turburare sufletească pe care n'o puteam stăpîni. Inima-mi bătea cu atîta putere, în cît i-auziam zvicnirile, iar mintea încurcată nu-mi îngăduia nici un început de vorbă.

Tot bătrînul a fost cel mai puternic în această luptă a sufletelor... Într'o franțuzească destul de curată, îmi răspunse că dorința nestrămutată îi e de-a rămîne necunoscut pentru puținele zile ce va fi să mai aibă. Decî la ce folos destăinuirî?

Cercai să-l încredințez că nu voiam să răscolesc sufletele lor îndurerate, ci numai să capăt învoirea de-a le veni în ajutor, îndulcindu-le traiul prea aspru în condițiunile în cari se află....

...Răspunse că agonisesc în de-ajuns pentru nevoile vieții de azi și să-l iert că nu-mi poate primi ajutorul ce i-l oferiam cu atîta bună voință.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sfîrși în cele din urmă, sculîndu-se și cerîndu-mi voia de a se retrage lingă fîca sa...

Slab și gîrbov, trecu ca o umbră prin fața mea și dispăru închizînd ușa bordeiului....

...După cum vezi., lucrurile luaséră o întorsătură la care nu mă gîndisem. Mă durea faptul că prin stăruințele mele de-a le veni în ajutor, le făcusem mai mult rău, deschizînd rana singerîndă din sufletul lor îndurerat... Totuși am rămas nedumerit asupra tainei ce se ținea în jurul vieții acestor două suflete.

Fără indoială, că erau niște refugiați ruși...; de ce însă atîta chin, atîta depărtare de fumea binevoitoare... Aci erau la adăpost, erau departe de orî-cé urmă a despotismului care-î mînase'n pribegie...

Bătrînul se simția poate ajuns la sfîrșitul acestei vieți chinuite..., dar copila lui, acel odor fără samăn, de ce-ar fi condamnat-o să se ofilească și să piară înaintea de vreme...?

... Cine nu și-ar fi închinat viața unei iubiri încălzită măcar numai de-o rază a ochilor ei de curată fecioară...?

Dar am văzut în urmă că aceiași a fost dorința amîndurora...

(va urma.)

I. CIOCÎRLAN.

NU ERA UN PIC DE NOUR....

Nu era un pic de nour
Pe întinsa bolt' albastră.
Soarele eşind din zare,
Roşu, îţi bătea 'n fereastră.

Blînd, cireşi, vecinii casei,
Îţi zvirliau în geamuri floarea,
Şi pe-un ram de plop suptire
Îţi cînta privighitoarea.

În de dragul firii-aceştii
Şi vrînd casa ca să-ţi măturî,
Ai strîns storurile groase
Şi-ai deschis fereastra 'n lături.

Îndrăzneţ, ca niciodată
Am venit, tiptil, supt ramuri,
Mi-am scris dorul pe o frunză
Şi-am dat frunza peste geamuri.

Ai cetit scrisul din frunză!..
Te-ai făcut ca focu 'ndată;
Te-ai uitat ciudat la mine
Şi puţin cam supărată.

Şi pe vîntul dimineţii,
Ce-i copilul tău de casă,
Mi-ai răspuns că sînt obraznic
C'aş fi spus că eşti frumoasă....

PE UN PUIŢ DE RÎNDUNICĂ...

Pe un puiŢ de rîndunică
Ţi-am trimis o carte scrisă,
Dar veni 'napoi şi-mi spuse
C'a găsit fereastra 'nchisă.

Ţi-am trimis în urmă vîntul
Cu o gingaşă cîntare:
El ducea, cîntul iubirii
Şi mirosul drag de floare.

Şi i-am zis să-ţi spuie totul
Şi ce-a fost în foaia scrisă,
Dar veni 'napoi cu vestea
C'a găsit fereastra 'nchisă....

ION DRAGOSLAV.

CRONICĂ

Știri nouă despre serbarea lui Ștefan-cel-Mare. — La București va fi o procesie istorică. Ea se va alcătui din vre-o sută de călăreți în vechi veșminte sau în acele, veșnice, ale țeranului moldovean. Ștefan însuși, Vlad Țepeș, boierii își vor avea locul în fruntea alaiului, care va străbate strădele Capitalei de la grădina Cișmegeiului până la șosea, unde chipurile amintitoare ale vitejilor de acum patru veacuri se vor pierde în desișul arborilor bogăți din Iulie. Costumele au fost desemnate de pictorul Costin Petrescu, căruia i s'a încredințat și zugrăvirea unui portret al lui Ștefan, care se reproduce acum în cromolitografie și se va răspîndi în mai multe mii de exemplare. Lucrul veșmintelor ce trebuie pentru procesie s'a împărțit școlilor profesionale, care se întrec în pregătirea lor.

Orășenii din Bacău vrea să aibă și ei serbarea lor. Fără a se adresa Statului — ceia ce e nou și frumos (de la Iași nu s'a făcut așa) — ei au ales un comitet și strîng bani de la mîna la mîna pentru a-și arăta în chip vrednic iubirea pentru întemeietorul adevărat și cel mai fericit apărător al Moldovei. În Județul Bacău se află, cum se știe, satul Borzești, de care spusele popoului leagă copilăria — ce se zice a fi fost ascunsă — a lui Ștefan; fapt este, că la Borzești se înalță până astăzi una din cele mai frumoase biserici ale eroului. Se va face deci o procesie la Borzești, unde, ori-cum, umbrei lui Ștefan îi place a se opri mai mult decît într'un loc oarecare; se va publica un album al bisericii, se vor împărți medalii și cărți postale amintitoare, în pregătirea cărora se va ținea în samă și adevărul și nevoile frumuseții. Organisorul prăznuirii e d. R. C. Porumbaru, din Letea.

*

D. Ioan C. Filitti, secretar de legăție, descrie, într'un volum frances, scris cu ușurință, ce au fost «Principatele romine supt ocupația rusească din 1828—34». Autorul întrebunțează și rapoarte diplomatice, austriace și francesce, care nu erau cunoscute până acum. De și se scusă în Prefață că o să pară cetitorilor reacționar și rusofil, d. Filitti nu face alta decît că arată părțile bune — pe care nu le tăgăduiește nimeni — ale Regulamentului Organic, *constituția* noastră de la 1832 până la Convenția de la Paris și la Unire. În colo, din extrasele d-sale se vede și mai bine ce bucurie deosebită aveau Rușii cînd ni puteau strivi capul în noroiu, umilindu-ne. Chișelev, supt care s'a alcătuit Regulamentul, se deosebește întru aceasta onorabil de toți colegii săi: dar el era mai mult Frances ca suflet decît Muscal!

D. Filitti ar face bine, la alte publicații ale d-sale, să dea citații precise și să scrie numele proprii cu ortografia ce li se cuvine. Să-i cerem să scrie în românește asupra lucrurilor românești, n'avem dreptul: d-sa știe mai bine în ce limbă poate face lucrări mai interesante.

N. IORGA.

*

«**Hora Ardealului**». *O rectificare*. — Sub titlul «Un concurs literar» d-l Coșbuc a publicat în «Familia» din 1902 (p. 227) un articol, reprodus și de alte ziare, în care a vorbit de posesiile naționaliste, apărute la anul 1848, în «Foaia pentru minte» din Brașov.

Făcînd istoricul uneia din aceste poezii, d. Coșbuc scria:

«*Eliade* i-a trimis [lui Bărițiu] mai în vară un cîntec de cinci strofe scurte semnat «Un Român» și publicat la 15 Iunie, intitulat «Hora Ardealului», care a fost cîntat multă vreme în Ardeal pe melodia unei doine, dar n'a fost nici eroic, nici războinic și afară de versurile: «a sosit ziua dreptății, ziua sfînt'a libertății», n'are nimic din ce trebuie să aibă un cîntec național în vremuri de furtună. Interesant e acest cîntec numai într'atîta, că el a inspirat, unsprezece ani mai tîrziu, pe Alecsandri să scrie «Hora Unirei» și strofa 1 («Hăi să dăm mîna cu mîna») e luată de-a gata, fără nici o schimbare, din «Hora Ardealului» a lui Eliade.»

Iată acum și textul «Horei» menționate:

Hăi să dăm mîna cu mîna
Ceî cu inimă romînă,
Să 'nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul Romîniei.

A sosit ziua dreptății,
Ziua sfînt'a libertății!
Bradu 'n munte înverzeste
Romînia 'ntinerește.

Ardelean, copil de munte,
Ian ridic'acum cea frunte
Și te 'nsuflă de mîndrie
Că'mi ești fiu de romînie.

Ardeleni! Lumea ne vede,
Mama dragă'n noi se 'ncrede,
Că de-acum Romînu 'n lume
A fi vrednic de-al său nume.

Ura frați în fericire,
Ura frați într'o unire:
Să 'nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul Romîniei.

De sigur numai stîngăciile din strofele de la mijloc l-au făcut pe d. Coșbuc să atribue poesia aceasta lui Eliade Rădulescu. În realitate este întregă a lui Alecsandri și autograful ei, intitulat tot «Hora Ardealului», se găsește la «Academia Romîna» (Mss. 1497) într'un caețel de versuri, dedicate de bardul din Mircetști amicului său Costache Negri. Hora poartă data: Brașov. 1848.

Odată stabilit că «Hora Ardealului» e a lui Alecsandri, trebuie să punem tot în sarcina lui: «15 Maiu, 1848», o altă poezie revoluționară, tipărită sub aceeași iscălitură de «Un Român» în «Foaia pentru minte» p. 145 din acelaș an și avînd următoarea strofă la început:

Fraților nădejde bună; Fiți cu toți 'n veselie,
Cerul însuși ocrotește scumpa noastră Romînie!
Azi e ziua de 'nviere a Romînului popor,
Care singur își vestește dulce, mindru viitor...

Probabil inferioritatea acestor versuri față de «Marșul lui Cîrlova» și de poesia lui Mureșanu l-au determinat pe Alecsandri a-și nesocoti feții din 1848 la întocmirea edițiilor sale de poesii și a nu-i primi în rîndul celor cu paternitate recunoscută.

IL. CHENDI.

În sala Ateneului român, fiind de față un public numeros, aproape din toate clasele orășenești și o sumă de oameni din înalta societate, — s'a dat Sîmbătă, la 15 Maiu, al patrulea concert al harnicei societăți «Carmen», de sub conducerea d-lui D. G. Kiriac. Programul, bogat și bine întocmit ca totdeauna, avînd un caracter pronunțat românesc, a fost executat și de astă dată spre deplina mulțumire a publicului și spre lauda meritată a conducătorului și a membrilor corului; numai unele mici asperități de execuție au arătat că timpul de pregătire a fost prea scurt pentru înlăturarea lor. Punctele programului au fost următoarele: *Cîntec de plecare* (imn războinic; solo și cor) de Méhul, *Coruri religioase* («Cu noi este D-zeu»; «Cîntarea Heruvimilor» și «Îngerul a strigat») de D. G. Kiriac; *Coruri populare*: «Cîntă cucul, se rotește», de D. G. Kiriac; «Auzi valea» și «Bobocele și inele» de I. Vidu; *Coruri românești*: «Jalea orfanului» de D. G. Kiriac; «Dor-dorule» de G. Muzicescu, «Răsunet din Crișana» de I. Vidu, «Hora Izvorul» de Gr. Ventura; «Trecuî valea» de I. Mureșianu. Mai mult au plăcut, și au stors aplause repetite compozițiile populare ale d-lui Kiriac, în deosebi bucata «Cîntă cucul» și vioaietele compoziții, tot populare, ale d-lui I. Vidu, cunoscutul compositor bănățean, care a cucerit multe simpatii și aici în țară. De asemenea au plăcut corurile religioase ale d-lui Kiriac și melodiile d-lui Mureșeanu și G. Musicescu, deși acesta are unele compoziții și mai frumoase; «Hora» d-lui Ventura ne-a amintit începuturile sfoase ale muzicii românești *teatrale* (în orî-ce sens) care se dădorec în mare parte d-sale. D-șoara Margareta *Ianandi* a executat cu mult talent și precisiune «Sonata în sol minor» de *Schumann*, și a fost aplaudată călduros, iar d-ra Elena *Boncîu*, care posedă o voce dulce și limpede, a fermecat auditorul cu două melodii populare, excelent cîntate, și a fost bisată.

D-l Kiriac, a cărui activitate neobosită a reușit să trezească în scurtă vreme un larg entuziasm pentru muzica populară, tocmai în București, unde roiesc artiștii străini, poate fi mulțumit de noua d-sale isbîndă, iar noi regretăm din suflet că totuși se găsesc invidioși cari să-l atace cu patimă și să-i bănuiască intențiile cele mai desinteresate, cum făcea mai deunăzi cineva în «Gazeta Artelor», anunțînd cu multă risipă de vorbe, pe cît de grele, pe atît de necumpănite, o campanie de nimicire împotriva d-lui Kiriac, — «campanie» fără nici un rost, care poate atrage de sigur pe alții decît pe oamenii de bun simț.

Seminarul de filologie românească de sub conducerea d-lui dr. Weigand îmbogățește c'o nouă lucrare literatură științifică germană, privitoare la limba noastră. D. Alexandru Bogdan, fost membru al Seminarului, a tipărit, ca teză pentru luarea doctoratului la facultatea de litere și filosofie din Lipsca, un studiu asupra versificației lui Eminescu (*Die Metrik Eminescus. Inaugural-Dissertation etc. Leipzig, Druck von August Pries. 1904, pp. 80 în 8°*). Este un tratat foarte conștiincios, alcătuit cu acea metodă științifică severă, care este una din însușirile de căpetenie ale cercetărilor germane.

Meritul d-lui Bogdan este cu atît mai mare, cu cît lucrarea d-sale înseamnă nu numai înția scrutare serioasă a versificației românești, ci și un început fericit, care va servi ca punct de plecare pentru studiile ce se vor face de-acî înainte în această direcție. Din introducerea tesei aflăm că d. Bog-

dan are de gînd să continue firul cercetărilor pornite de d-sa și să ne măi dea în viitor alte monografii de metrică romînească, ceea ce nu ne poate de cît bucura, tesa d-sale fiind ea însăși o monografie bine încheată, care îndreptățește multe speranțe. Lucrarea va fi primită cu aceeași plăcere și din partea romaniștilor, cari pîn' acum n'aveau nici un mijloc de-a studia sub acest aspect legăturile limbei romînești cu celelalte limbi romanice. Cartea d-lui Bogdan le va fi bine venită, măi ales că Eminescu reprezintă o epocă nouă și 'n versificația romînească, precum crede cu toată dreptatea cercetătorul minuțios și ager al metriciei sale.

În numărul cel măi nou al revistei sale *Săptămîna* (No. 74, an. III), d. George Panu publică un articol interesant asupra «*ziarismului*»; articolul e inspirat de viața gazetelor din țară și se referă în special la felul de-a fi al gazetărilor noștri. Știm cu toții rolul remarcabil al d-lui Panu în presa romînească, și nu cred că mulți din cititorii *Luptei* de odinioară vor fi uitat cît de bine era făcută acea gazetă. Observațiile și reflexiunile d-lui Panu sînt decî cu atît măi prețioase, cu cît ele ne vin de la un vechiu și strălucit gazetar, care-i de sigur foarte competent în această privință. Tema d-sale e să combată pretenția gazetărilor că ar fi oameni de *vocațiune* și că activitatea lor ar însemna împlinirea unei *misiuni*. D. Panu mărturisește cu multă sinceritate și cu tot atît spirit și pătrundere a propriului suflet :

«...Nu m'am făcut ziarist fiindcă am simțit o vocațiune, nici am crezut vredată că am o misiune mare de îndeplinit în societate; m'am făcut ziarist fiindcă simțeam necesitatea ca să-mi exprim ideile și că e mult măi ușor a le exprima într'o gazetă de cît a scrie volume. Volumul este totdeauna ceva serios care-ți impune oare-care obligații, apoi nu poți scoate în fie-care zi un volum pe cînd ești simțiam necesitatea de a-mi exprima ideile în fie-care zi...»

Trecînd la cauzele pentru care scrisele gazetelor noastre se uită atît de ușor (adese ori ele ar merita să nu fie cetite de loc), d. Panu nemerește, constatînd că explicația cea adevărată e numai «*calitatea inferioară a producțiunii*», provenind din «*insuficiența preparației*» precum și a «*mediocrității creerului*». Ci nu măi este atît de întemeiată părerea d-lui Panu : că toate aceste pricini s'ar reduce «*pur și simplu*» la faptul că «*munca nu este remuneratorie*». Căci însuși d-sa termină cu vorbele caracteristice: «*ești măi mulțumi în gazetărie ca să fie măi puțin de cei cu vocațiune, a căror vocațiune i-a făcut să nu sfîrșească de cît patru clase primare; măi puțin de aceia care cred că au o misiune de îndeplinit și care în realitate fac o treabă mizerabilă....*» Ei bine treaba de care pomeneste d-nu Panu este de sigur și astăzi prea bine remunerată; există într'adevăr gazetari care pentru «*insuficiența preparației*» lor și pentru «*mediocritatea creerului*», ferit cu cea măi mare grijă de colbul școlii, sînt plătiți cu aceeași monedă, că ori-ce magistrat, funcționar superior, profesor, etc. Așa dar nu munca puțin «*remuneratorie*», ci alte pricini, *de ordin moral*, ne-ar lămuri măi ușor asupra «*calității inferioare*» a producțiunii noastre gazetărești. Căci, nu atît gazetarii cu patru clase primare sînt de osîndit aici, cît măi ales acei cari—ei însiși cu studii uneori tot așa de temeinice—i-au luat și-ia în serios, ca pe niște scriitori de «*vocație*» și cu «*misiune!*».— I. SCURTU.